

SÁBHÁILTEACHT BIA

Tá dhá aidhm le beartas sábháilteachta bia na hEorpa: sláinte an duine agus leasanna tomhaltóirí a chosaint agus oibriú rianúil an mhargaidh aonair Eorpaigh a chothú. Dá bhrí sin, áirithíonn AE go ndéantar caighdeáin rialaithe a bhunú agus a urramú sna réimsí seo a leanas: sláinteachas beatha agus táirgí bia, sláinte ainmhithe, sláinte plandaí, agus éilliú bia ó shubstaintí seachtracha a chosc. Déanann an tAontas rialáil ar lipéadú le haghaidh táirgí beatha agus bia freisin.

BUNÚS DLÍ

Airteagail 43, 114, 168(4) agus 169 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh.

CÚLRA GINEARÁLTA

I ndiaidh sraith géarchéimeanna bia duine agus beatha ainmhithe (e.g. ráig na heinceifileapaite spúinsí bólachta (ESB) agus an imní faoi dhé-ocsain), rinneadh athchóiriú suntasach ar bheartas sábháilteachta bia AE go luath sna 2000í. Sainíodh an cur chuige “Ón bhFeirm go dtí an Forc”, trína n-áirithítear leibhéal ard sábháilteachta ag gach céim den phróiseas táirgthe agus dáilte le haghaidh gach táirge bia a mhargaítear laistigh de AE, cibé a tháirgtear laistigh de AE iad nó a allmhairítear ó thriú tíortha iad. Is ionann an corpas reachtaíochta sin agus córas casta comhtháite rialacha lena gcumhdaítear an biashlabhra iomlán, ó bheatha agus sláinte ainmhithe, trí chosaint plandaí agus táirgeadh bia, go próiseáil, stóráil, iompar, allmhaire, onnmhaire agus miondíola.

A BHFUIL BAINTE AMACH

A. Reachtaíocht ghinearálta

Déantar [prionsabail agus ceanglais ghinearálta](#) dhlí bia agus beatha AE a leagan síos i rialachán réime, agus aird á tabhairt ar ‘phrionsabal an réamhchúraim’ ([2.5.1](#)). Leagtar amach cur chuige measúnaithe riosca sa rialachán agus bunaítear ann forálacha ginearálta maidir le hinrianaitheacht le haghaidh bia agus beatha. Tugtar isteach ann an Córas Mear-rabhaidh um Bia-ábhair agus Beathú (CMRBB), lena leomhtar do na Ballstáit agus don Choimisiún faisnéis a mhalartú go tapa agus comhordú a dhéanamh ar a gcuid freagairtí ar bhagairtí sláinte de bharr bia nó beatha. Bunaítear ann freisin an tÚdarás Eorpach um Shábháilteacht Bia (EFSA), a bhfuil sé de chúram air faisnéis maidir le gach riosca a bhaineann leis an mbiashlabhra a mheas agus a sholáthar. I ndiaidh seiceáil oiriúnachta, agus mar fhreagairt ar an Tionscnamh Eorpach ó na Saoránaigh maidir le gliofosáit, tá athbhreithniú déanta

ag AE ar a riail ghinearálta bia chun trédhearcacht mheasúnuithe riosca EFSA agus neamhspleáchas na mbunstaidéar eolaíochta a fheabhsú agus chun comhar leis na Ballstáit maidir le saineolaithe agus sonraí a sholáthar. Déanfar athbhreithniú freisin ar fhíosaí bunúsacha eile reachtaíochta, amhail bianna núíosacha, OGManna, lotnaidicídí, ábhair a bhíonn i dtadhall le bia agus breiseáin bia chun iad a chur ar aon dul le hathbhreithniú an dlí bia ginearálta agus chun borradh a chur faoi thrédhearcacht.

B. Sláinteachas bia-ábhar

I mí Aibreáin 2014, mar chuid den chur chuige “Ón bhFeirm go dtí an Forc”, glacadh creat reachtach nua ar a dtugtar an Pacáiste Sláinteachais ina dtugtar aghaidh ar [shláinteachas earraí bia, ina leagtar síos rialacha sonracha sláinteachais maidir le bia de bhunadh ainmhíoch](#) agus ina gcuirtear ar bun creat Comhphobail le haghaidh [rialuithe oifigiúla ar tháirgí de bhunadh ainmhíoch a ceapadh lena gcaitheamh ag an duine](#). Sa chreat sin, leagtar síos freisin rialacha sonracha maidir le feoil úr, moilisc dhébhlaoscacha agus bainne agus táirgí bainne. Faoin bPacáiste Sláinteachais, déantar, trí chóras féinrialaithe atá bunaithe ar mhodh AGPRC (‘anailís ghuaise agus phointí rialúcháin criticiúla’), sláinteachas na mbia-ábhar a chur mar chúram díreach ar na hoibreoirí éagsúla sa bhiashlabhra, agus déantar faireachán ar an gcóras sin trí bhíthin rialuithe oifigiúla nach mór do na húdaráis inniúla a dhéanamh.

C. Éilliú bia

Is féidir éilliú bia tarlú go nádúrtha nó is féidir leis eascairt as cleachtais saothraithe nó próisis táirgthe. Chun sláinte phoiblí a chosaint, bunaítear uasleibhéil le haghaidh éilleán i mbia amhail níotráití, miotail throma agus dé-ocsainí agus déantar na leibhéil sin a athbhreithniú go rialta. D’fhéadfadh iarmhair i mbia-ábhair a bheith de bhunadh bia-ainmhithe freisin, ar ainmhithe iad a cóireáladh le cógais tréidliachta nó nach ndearnadh a chosaint ar lotnaidicídí ná táirgí bithicíde. Déantar uasteorainneacha iarmhara a shocrú agus a nuashonrú go tráthrialta. Ní fhéadfar bia-ábhair ina bhfuil cainníochtaí do-ghlactha de shubstaintí éilleán a mhargú in AE.

Ina theannta sin, tá rialacha ann a bhaineann le hábhair a bhíonn i dtadhall le bia amhail ábhair a úsáidtear chun bia a iompar nó a phróiseáil, mar aon le hábhair pacáistíochta agus earraí cistine nó earraí boird. Leagtar síos i [rialachán réime](#) na ceanglais ghinearálta maidir le gach ábhar agus earra ábhartha, trína n-áiríthítear nach mbíonn comhábhair na n-ábhar sin i mbia ag leibhéil atá díobhálach do shláinte an duine; bearta sonracha AE ina bhfuil forálacha níos mionsonraithe, féadfar iad a ghlacadh don 17 ábhar agus earra teagmhála bia a liostaítear in Iarscríbhinn I a ghabhann leis sin. I dtaca le plaistigh, mar shampla, tá srianta tugtha isteach maidir le Bisfeanól-A a úsáid i mbuidéil phlaisteacha beathaithe do naíonáin.

D. Lipéadú bia

Tá sé mar aidhm leis an gcreat dlíthiúil maidir le lipéadú bia-ábhar a áirithiú go mbeidh rochtain ag tomhaltóirí ar fhaisnéis shoiléir, intuigthe agus iontaofa faoi ábhar agus comhdhéanamh táirgí chun a sláinte agus a leas a chosaint. Mar shampla, ní mór ailléirginí, amhail soighe, glútan nó lachtós, a léiriú go soiléir ar an bpacáistíocht. Is é príomh-úrnuacht an rialacháin nua maidir le [faisnéis bhia a sholáthar do thomhaltóirí](#), atá infheidhme ó mhí na Nollag 2016 i leith, ná an ceanglas atá ar tháirgeoirí an méid seo a leanas a léiriú: ailléirginí i mbia neamhphacáistithe, e.g. i mbialanna

agus i gceaintíní, tionscnamh na feola neamhphróiseáilte (do chineálacha áirithe feola seachas mairteoil, ar gá í a lipéadú cheana maidir lena tionscnamh), agus méid aithrisí bia a bheith ann, amhail táirgí glasraí lena n-ionadaítear cáis nó feoil. Déantar na mionsonraí a leagan amach i bhforálacha sonracha maidir le [lipéadú de réir ionaid tionscnaimh](#), lena gceanglaítear (seachas i gcásanna áirithe) go léirítear áit tógála agus áit mharaithe fheoil réamhphacáistithe, úr, fhuaraithe agus reoite na muc, na gcaorach, na ngabhar agus na n-éanlaithe.

Níor cheart go ndéanfadh lipéadú, cur i láthair ná fógraíocht bia tomhaltóirí a chur amú. Tá rialacha soiléire ann le haghaidh maímh chothúcháin agus shláinte (amhail ‘sailil íseal’ nó ‘snáithín ard’ nó ráitis faoin ngaol idir bia agus sláinte). Ní mór do na maímh sin a bheith bunaithe ar thaighde eolaíoch agus is féidir teacht orthu i gclár poiblí de chuid an Aontais.

Le rialachán nua maidir le [bia le haghaidh grúpaí sonracha](#), cuirtear deireadh leis an gcoincheap maidir le catagóir leathan de bhia ‘diaitéiteach’ agus cuirtear ina ionad rialacha le haghaidh grúpaí sonracha tomhaltóirí leochaileacha amhail naíonáin agus leanaí óga, daoine a bhfuil riochtaí sláinte speisialta orthu agus daoine atá ar aistí bia fuinneamhshrianta chun meáchan a rialú.

E. Substaintí a chuirtear le bia

Is ionann breiseáin bia, einsímí bia nó blastáin bia — ar a dtugtar ‘gníomhaithe feabhsaithe bia’ freisin — agus substaintí nach gnách go ndéantar iad a ithe leo féin, agus a chuirtear d’aon turas le bia-ábhair chun feidhmeanna áirithe teicneolaíochta a chur i gcrích amhail, mar shampla, dathú, milsiú nó caomhnú. Tá rialacha i bhfeidhm faoina rialaítear nós imeachta údaraithe, coinníollacha úsáide agus lipéadú na substaintí sin. Is amhlaidh atá i gcás forbhanna amhail vitimíní agus mianraí, ar féidir iad a chur le bia chun é a shaibhriú nó chun béim a leagan ar a ghné chothaithe ar leith, ar choinníoll go bhfuil siad ar liostaí sonracha de shubstaintí ceadaithe agus a gcuid foinsí ceadaithe.

F. Sláinte ainmhithe agus plandaí

Áirítear i rialacha AE forálacha ginearálta maidir le galair thógálacha agus a veicteoirí a fhaire, a fhógairt agus a chóireáil chun sábháilteacht an bhiashlabhra a áirithiú. Bunaíodh [an creat reachtach reatha chun rialuithe oifigiúla a eagrú](#) chun a áirithiú go bhfíoraítear go bhfuiltear ag comhlíonadh an dlí um beatha agus bia, rialacha sláinte ainmhithe agus leasa ainmhithe. I mBealtaine 2013, thíolaic an Coimisiún pacáiste reachtach nua ina bhfuil tograí maidir le sláinte ainmhithe, sláinte plandaí, ábhar atáirgthe plandaí agus rialuithe oifigiúla. Sa phacáiste sin, tá an cur chuige i leith sláinte ainmhithe a chosaint bunaithe níos mó ar riosca, agus é mar aidhm leis éifeachtúlacht rialuithe oifigiúla a mhéadú chun géarchéimeanna bia agus cásanna calaoise a sheachaint a mhéid is féidir. I nDlí nua AE maidir le Sláinte Ainmhithe a tháinig as sin (rialachán maidir le [galair in-tarchurtha ainmhithe](#)), a glacadh i Márta 2016 agus a bheidh infheidhme ó Aibreán 2021 amach, díritear ar ghalair ainmhithe a chosc agus a dhíothú trí fhreagrachtaí a shoiléiriú agus trí luathbhrath agus rialú a áirithiú. An córas sláinte plandaí nua (rialachán maidir le [bearta cosanta i gcoinne lotnaidí plandaí](#)) tá sé mar aidhm leis barraí, torthaí, glasraí agus foraoisí a chosaint ar teacht chun cinn nó scaipeadh lotnaidí plandaí nó galar. Beidh sé infheidhme, den chuid is mó, ó mhí

na Nollag 2019, agus is amhlaidh a bheidh i gcás [an rialacháin nua maidir le rialuithe oifigiúla](#) chomh maith, faoina gcumhdófar freisin ag an bpointe sin sláinte ainmhithe agus seachtháirgí ainmhithe.

G. Reachtaíocht maidir le beatha ainmhithe agus lipéadú beatha.

Is gá d'oibreoírí gnólachtaí bia a chinntiú go bhfuil gach céim den táirgeadh, den phróiseáil agus den dáileadh atá faoina rialú i gcomhréir le rialacha AE maidir le [sláinteachas beatha ainmhithe](#) agus is gá dóibh inrianaitheacht iomlán a ráthú. Áirítear air sin allmhairí agus onnmhairí beatha ó thríú tíortha agus go tríú tíortha. Agus bia-ainmhithe á mbeathú acu, tá sé d'oibleagáid ar fheirmeoirí an baol go ndéanfaí éilliú bitheolaíoch, ceimiceach nó fisiceach ar bhia, ar ainmhithe agus ar tháirgí ainmhithe a choinneáil chomh híseal agus is indéanta le réasún. Leagtar síos i dtreoir shonrach uasteorainneacha le haghaidh [substaintí neamh-inmhianaithe i mbeatha ainmhithe](#), lena n-áirítear miotail throma, agus toirmiscear inti ábhair bheatha éillithe a chaolú. Déantar rialacha maidir le [lipéadú agus margú beatha](#) a leagan síos chun leibhéal ard sábháilteachta beatha agus, sa deireadh thiar, leibhéal ard cosanta don tsláinte phoiblí a áirithiú agus chun faisnéis leordhóthanach a sholáthar d'úsáideoirí agus do thomhaltóirí. Rinneadh forálacha maidir le [cógais tréidliachta](#) agus [beatha íocleasaithe](#) a thabhairt cothrom le dáta le dhá rialachán nua (Rialachán (AE) Uimh. [2019/6](#) agus Rialachán [2019/4](#) faoi seach).

H. Bianna núíosacha

Sula ndéantar iad a mhargú in AE, is gá measúnú sábháilteachta a dhéanamh ar bhianna núíosacha, i.e. bianna nach n-ití mórán puinn díobh san Aontas Eorpach roimh Bhealtaine 1997. Amhail ó 2018, tá feidhm ag [rialachán nua](#), lena n-éascaítear rochtain níos éasca ar bhianna nuálacha fad a dhéantar leibhéal ard sláinte bia a choinneáil ag an am céanna. Tugtar isteach leis nós imeachta údaraithe simplithe agus láraithe ar líne ar fud AE le haghaidh bianna núíosacha agus bianna traidisiúnta ó thríú tíortha (a mheastar gur bianna núíosacha iad in AE). Sula ndéantar iad a údarú, déanann EFSA meastóireacht sábháilteachta eolaíoch láraithe, ina sainítear na coinníollacha maidir lena n-úsáid, a n-ainmniú mar bhia agus na ceanglais maidir le lipéadú. Beidh na bianna núíosacha údaraithe uile ar liosta dearfach. Go dtí go dtiocfaidh reachtaíocht shonrach maidir le bia ó ainmhithe clónáilte i bhfeidhm, tagann an bia sin faoi raon feidhme an rialacháin seo agus ba cheart é a lipéadú dá réir.

I. Orgánaigh ghéinmhodnaithe (OGManna)

Is ionann OGM agus 'orgánach, cé is moite de dhaoine, ina bhfuil an t-ábhar géiniteach atá ann modhnaithe ar shlí ionas nach dtarlódh sé go nádúrtha trí chúpláil agus/ nó trí athchuingriú nádúrtha^[1]. Is féidir plandaí a mhodhnú trí úsáid a bhaint as biteicneolaíocht nua-aimseartha, mar shampla, chun iad a dhéanamh frithsheasmhach in aghaidh galar nó chun a dtáirgeacht a mhéadú. I gcomhréir le prionsabal an réamhchúraim, tá creat dlíthiúil docht bunaithe ag AE maidir le OGManna a úsáidtear i mbia nó i mbeatha a shaothrú nó a thráchtáil. Sular féidir aon OGM a chur ar an margadh, déanann EFSA, in éineacht le comhlachtaí eolaíocha na mBallstát, measúnú eolaíoch riosca chun aon bhaol do shláinte an duine nó do shláinte ainmhithe nó don

[1]Treoir AE 2001/18/CE (IO L106, 17.4.2001).

chomhshaol a eisiamh. Tar éis dó an tuairim ó EFSA a fháil, déanfaidh an Coimisiún (ar féidir leis imeacht ón tuairim) dréacht-tuairim a ullmhú ina ndéanfar údarú a dheonú nó a dhiúltú, ar dréacht-tuairim í a bheidh faoi réir vótáil trí thromlach cáilithe ag coiste saineolaithe a bheidh comhdhéanta d'ionadaithe na mBallstát. I gcás 'gan tuairim', i.e. mura bhfuil tromlach cáilithe i bhfabhar nó i gcoinne an údaraíthe, is é an Coimisiún a dhéanann an cinneadh deireanach. Aon bhia údaraíthe nó aon bheatha údaraíthe a dhéantar as OGManna, nó ina bhfuil OGManna, is gá go mbeadh an bia nó an bheatha sin inrianaithe agus lipéadaithe amhlaidh ionas gur féidir le tomhaltóirí roghanna eolasacha a dhéanamh. Tá cead ag na Ballstáit [srian nó toirmeasc a chur ar](#) bharraí ina bhfuil OGManna a shaothrú ar a gcríoch féin, fiú má cheadaítear é sin ar leibhéal AE.

RÓL PHARLAIMINT NA HEORPA

I ngeall ar scannal na feola capaill agus cásanna eile calaoise bia eile, d'iarr an Pharlaimint go ndéanfaí léiriú sainordaitheach maidir le tír tionscnaimh na feola a úsáidtear go háirithe mar chomhábhar i mbianna próiseáilte. Tháinig an Pharlaimint agus an Chomhairle ar chomhaontú maidir le rialacha nua chun iniúchtaí bia oifigiúla a neartú a raibh sé mar aidhm leis inrianaitheacht an bhia a fheabhsú agus calaois a chomhrac. Le linn na gcaibidlíochtaí, d'éirigh leis an bParlaimint treisiú leis an bhforfheidhmiú i ndáil le cleachtais chalaoiseacha nó mheabhlacha. Tá an Pharlaimint an-airdeallach freisin maidir le bagairtí do shláinte an tomhaltóra a bhaineann le hainmhithe clónáilte agus nana-ábhair nó OGManna. Déanann sí grinnscrúdú ar dhréacht-tograí maidir le plandaí nua géinmhodhnaithe amhail arbhar Indiach nó pónairí soighe a údarú nó a athnuachan, agus cuireann sí ina n-aghaidh go rialta freisin.

I ngeall ar ábhair imní a cuiread in iúl i leith na rioscaí a bhaineann leis an tsubstaint luibhicíde gliofosáit a úsáid sa talmhaíocht, bhunaigh Parlaimint na hEorpa, in 2018, coiste speisialta (PEST) chun nós imeachta údaraíthe AE maidir le lotnaidicídí a iniúchadh. Le linn an athbhreithnithe ar dhlí ginearálta an bhia a bhfuil sé mar aidhm léi níos mó trédhearcachta a bhaint amach ar fud an bhiashlabhra, throid an Pharlaimint chun a áirithiú go bhfoilseofar staidéir sábháilteachta sula n-údaráítear táirge a chur ar an margadh.

Tina Ohliger
05/2019

